

CZU 343.1

DOI 10.5281/zenodo.7885624

Boris GLAVAN,
dr., conf. univ.
PhD,
Associate Professor

Ghennadi CALCAVURA,
drd.
PhD student

REFLECȚII PRIVIND NORMATIVITATEA JURIDICĂ A INVESTIGAȚIILOR SPECIALE CA MECANISM AL RESPECTĂRII DREPTURILOR PERSOANEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA*

Lucrarea este consacrată analizei unui subiect de o importanță deosebită din perspectiva respectării drepturilor și libertăților persoanei în domeniul investigațiilor speciale, fiind vorba despre reglementarea juridică a acestui gen de activitate. Necesitatea studiului este determinată de lipsa unor prevederi juridice clare în sistemul de drept național ce ar indica normativitatea juridică a investigațiilor speciale. Actualitatea studiului derivă din complexitatea determinării actelor normative și a limitelor lor de reglementare a relațiilor sociale formate în procesul de realizare a investigațiilor speciale. În lucrare sunt elucidate circumstanțele care au condus la reglementarea diferențiată a două grupuri de relații investigative speciale ce se produc în cadrul și în afara procesului penal și, prin consecință, la ideea existenței a două tipuri de investigații speciale, fiind totodată analizate mai multe probleme legate de reglementarea juridică a măsurilor speciale de investigații ca element structural principal al activității speciale de investigații.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, proces penal, investigații speciale, normativitate juridică, respectarea drepturilor persoanei.

REFLECTIONS ON THE LEGAL NORMATIVITY OF SPECIAL INVESTIGATIONS AS A MECHANISM OF RESPECTING PERSONAL RIGHTS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The work is dedicated to the analysis of a subject of particular importance from the perspective of respecting the rights and freedoms of the person in the field of special investigations, being the legal regulation of this type of activity. The need for the study is determined by the lack of clear legal provisions in the national law system that would indicate the legal normativity of special investigations. The actuality of the study derives from the complexity of determining the normative acts and their regulatory limits of social relations formed in the process of carrying out special investigations. The paper elucidates the circumstances that led to the differentiated regulation of two groups of special investigative relationships that occur within and outside the criminal process

* Lucrarea este elaborată în cadrul Proiectului de cercetare „Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în condițiile statului de drept”, cifrul 22.00208.8007.07/PD I, susținut din bugetul de stat.

and, as a consequence, to the idea of the existence of two types of special investigations, while at the same time several problems related to of the legal regulation of special investigative measures as the main structural element of special investigative activity.

Keywords: special investigative activity, special investigative measures, criminal process, special investigations, legal norms, respect for the rights of the person.

Introducere. Conform teoriei generale a dreptului [1, p.28-30.], normativitatea juridică (reglementarea juridică) presupune activitatea statului, a organelor și a funcționarilor săi în stabilirea normelor juridice și adoptarea, la necesitate, a deciziilor individuale de reglementare, în conformitate cu aceste norme, a problemelor semnificative din punct de vedere juridic, apărute în cadrul unor relații ce ar asigura scopul și coerența activităților conexe [2]. Se pare că această explicație se potrivește pe deplin și normativității juridice a investigațiilor speciale [3; 4].

În doctrina de specialitate s-a remarcat faptul că o mare importanță în mecanismul respectării drepturilor și libertăților persoanei la realizarea investigațiilor speciale o are deplinătatea și acuratețea reglementării juridice a acestora în actele legislative și în alte acte normative de reglementare care stabilesc tipurile investigațiilor speciale, temeiurile, condițiile și procedura efectuării lor, precum și drepturile și obligațiile subiecților acestora, totalitatea căroră, reunite într-un singur sistem, constituie normativitatea juridică a investigațiilor speciale [5, p.22].

Având în vedere faptul că respectarea drepturilor civile la efectuarea investigațiilor speciale depinde, în cea mai mare parte, de nivelul calității și clarității normativității juridice a efectuării investigațiilor speciale, se poate spune că importanța reglementării legale în această sferă de activitate și necesitatea îmbunătățirii cadrului legal în actualele condiții sunt absolut necesare, mai ales că astfel de probleme permanente s-au aflat în centrul atenției organelor respective ale statului. De foarte multe ori problema reglementării juridice a respectării drepturilor persoanei la efectuarea

investigațiilor speciale s-a discutat în cadrul multiplelor întruniri a grupurilor de lucru formate la inițiativa Comisiei securitate națională a Parlamentului Republicii Moldova, pentru a studia situația în domeniul de referință și a înainta propunerile corespunzătoare de modificare și îmbunătățire a actualului cadru legal.

Din conținutul Notei explicative anexată la ultimul Proiect de lege [6] pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații) se poate observa că obiectul discuțiilor l-a alcătuit cumulul de probleme generate de calitatea slabă a actualelor reglementări juridice referitoare la realizarea măsurilor speciale de investigații, în special fiind vorba despre prevederile Legii nr.59/2012 privind activitatea specială de investigații și cele ale Codului de procedură penală nr. 122/2003.

Problema normativității juridice a investigațiilor speciale, în general, și a măsurilor speciale de investigație ca și element structural al activității speciale de investigații, în mod special, derivă și din lipsa unor prevederi legale exprese care ar stabili nomenclatorul actelor normative menit să reglementeze acțiunile, inclusiv măsurile speciale de investigații realizate în cadrul acestui gen de activitate. Este de remarcat și faptul că legea precedentă, Legea nr.45/1994, spre deosebire de cea actuală, Legea nr.59/2012, conținea prevederi ce indicau expres cadrul normativ al activității operative de investigații (art.4). Neincluderea unor astfel de prevederi în actuala lege poate fi înțeleasă doar într-un singur mod: rezolvarea problemei normativității juridice a investigațiilor speciale a fost lăsată pe seama doctrinei, lucru asupra căruia ne vom concentra atenția în cele ce urmează.

Metodologia studiului cuprinde meto-

dele tradiționale de cercetare: logică, gramaticală, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație. În baza analizei materialelor pertinente (legislația națională și din străinătate, literatura de specialitate, note și avize ale proiectelor de lege, hotărâri și recomandări ale instanțelor de judecată, alte materiale relevante) sunt formulate concluziile și propunerile corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Până la independența Republicii Moldova, dar mai exact până în 1994, măsurile operative/speciale de investigații au fost reglementate în principal prin acte normative departamentale și interdepartamentale, anumite prevederi legislative în vigoare până la acel moment (Bazele procesului penal în URSS și în republicile unionale, Codul de procedură penală al RSSM, Legile URSS și RSSM „Cu privire la poliție”) reglementând doar aspectele generale ale aplicării măsurilor operative/speciale de investigații. Adoptarea în 1994 a Legii Republicii Moldova nr.45 „Cu privire la activitatea operativă de investigație” a făcut posibilă determinarea pentru prima dată la nivel legislativ a legislației moldovenești cu privire la activitatea operativă/specială de investigații și recunoașterea legalității formelor, mijloacelor și metodelor secrete de combatere a criminalității.

Însuși faptul adoptării și punerii în aplicare a Legii nr.45/1994 a marcat un moment istoric foarte important, demonstrând că investigațiile operative/speciale constituie unul dintre cele mai eficiente mijloace de combatere a infracțiunilor latente, în special a criminalității organizate, inclusiv a infracțiunilor îndreptate împotriva vieții și a sănătății persoanei.

Continuând discuția despre importanța adoptării Legii nr.45/1994 se poate adăuga și faptul că aceasta se remarcă prin următoarele teze [7, p.42]:

1) activitatea operativă de investigații a obținut statutul de gen de activitate juridică de stat cu drepturi depline;

2) a fost consolidată legalitatea scopu-

rilor, sarcinilor și principiilor, precum și a dispozițiilor și categoriilor fundamentale ale activității operative de investigații;

3) pentru prima dată a fost formulată o definiție legală a activității operative/speciale de investigații;

4) a fost evidențiată la nivel legal importanța respectării drepturilor și libertăților persoanei în activitatea operativă de investigații;

5) a fost exclus monopolul asupra realizării activității operative de investigații, fiind extins numărul subiecților în drept să practice acest gen de activitate;

6) a fost stabilită reglementarea legală a controlului departamental și din partea procuraturii cu privire la respectarea legalității activității operative de investigații;

7) s-a trecut decisiv și ireversibil de la nivelul reglementării juridice subordonat legii la nivelul reglementării legislative a activității investigative secrete a organelor de stat;

8) a fost stabilit nomenclatorul măsurilor operative/speciale de investigații;

9) au fost formulate principalele prevederi care stabilesc legitimitatea, condițiile și limitele efectuării măsurilor operative/speciale de investigații, utilizarea rezultatelor acestora pentru rezolvarea problemelor de combatere a criminalității;

10) au fost stabilite drepturile și obligațiile persoanelor implicate la realizarea investigațiilor operative /speciale, precum și protecția socială și juridică a acestora.

Recunoașterea legitimității investigațiilor operative/speciale și a reglementării relațiilor sociale care apar în acest spațiu, precum și includerea ulterioară a acestora în Nomenclatorul specialităților științifice [8; 9] a creat un mediu favorabil și creativ pentru fundamentarea teoretică a obiectului, sistemului și metodologiei ei de cercetare ca știință juridică independentă.

În doctrină s-a remarcat faptul că reglementarea legală a investigațiilor speciale are caracter funcțional, deoarece, în acest domeniu de activitate, relațiile dintre stat și cetățean sunt reglementate prin norme legale în legă-

tură cu necesitatea de protejare a intereselor vitale ale persoanei, societății și statului. Reglementarea legală a investigațiilor speciale presupune influența juridică și imperativă a statului asupra unui grup de relații sociale ce apar în sfera acestui domeniu de activitate în vederea eficientizării lor. O astfel de influență are loc prin stabilirea normelor juridice cu privire la problemele semnificative din punct de vedere juridic, apărute în cadrul investigațiilor speciale [10, p.48; 11, p.63].

De asemenea, s-a spus că obiectul reglementării legale a investigațiilor speciale îl constituie raporturile juridice care apar, durează și încetează în acest domeniu de activitate și în legătură cu aceasta. Raportul juridic al investigațiilor speciale presupune legătura dintre subiecții investigațiilor speciale, formată în baza normelor legale în legătură cu săvârșirea unei infracțiuni sau cu probabilitatea suficientă că aceasta se săvârșește și necesitatea relevării ei (în special în mod confidențial). Legătura juridică în cauză se caracterizează prin existența unității de drepturi și obligații legale și garanțate de puterea coercitivă a statului [10, p.48].

Nu mai puțin importantă este și evidențierea independenței conținutului raporturilor juridice investigativ operative/speciale. S-a atras atenția că ele nu pot fi numite procesual-penale, întrucât se desfășoară în mare parte în mod confidențial, în secret, nu conform regulilor Codului de procedură penală. În același timp, ele nu sunt nici contravențional-juridice, deoarece obiectul lor nu este o contravenție, ci o infracțiune. Tot în acest context au fost statuate și limitele reglementării juridice a investigațiilor speciale, limita inițială fiind marcată de posibilitatea oferită de stat de a interveni în relațiile publice care nu sunt încă reglementate cu ajutorul normelor ramurilor „tradiționale” de drept procesual (procesual penal, procesual contravențional etc.), dar necesitând deja intervenția acestuia pentru reprimarea în timp util a amenințărilor la adresa siguranței persoanei, a societății și a statului. În ceea ce privește limita finală a reglementării

juridice a investigațiilor speciale, s-a menționat că spațiul juridic al investigațiilor speciale se extinde până la hotarul care desparte acest gen de activitate de alte tipuri de activitate conexe, fiind vorba în primul rând de cel procesual-penal [10, p.48].

În linii generale susținem relatările invocate în acest sens, dar se impun și anumite precizări. Într-adevăr, raporturile juridice investigative operative/speciale sunt specifice anume datorită caracterului confidențial de realizare, ceea ce le și deosebește de raporturile juridice procesuale tradiționale. Totodată, este de remarcat faptul că această teorie s-a înscris perfect situației țării noastre de până la reforma juridică din 2012 și, cu siguranță, mai rămâne valabilă pentru sistemele de drept care păstrează delimitarea clară, anume sub aspectul reglementării juridice, între cele două sfere de activitate: procesual-penală și investigații operative, fiind vorba în mod special despre legislația Federației Ruse și a altor câteva state ex-sovietice.

Tendința legiuitorului Republicii Moldova de a se alinia țărilor cu democrații veritabile, în special occidentale, care au integrat investigațiile speciale și procesul penal, răstoarnă într-un fel, dacă nu în totalitate atunci într-o proporție destul de mare, caracterul independent al raporturilor juridice investigativ operative/speciale. Reieșind din actualele prevederi juridice, nu mai este valabilă în deplină măsură afirmația precum că raporturile investigative speciale decurg după alte reguli decât cele procesual-penale, dat fiind faptul că după reforma din 2012 Codul de procedură penală a început să reglementeze realizarea măsurilor speciale de investigații în proporție de 75%.

Însăși ideea efectuării investigațiilor speciale în cadrul procesului penal, promovată în actuala Lege cu privire la activitatea specială de investigații, deja vorbește despre desfășurarea relațiilor investigative speciale pe terenul și după regulile procesului penal. În aceste condiții este foarte complicată stabilirea liniei de demarcație dintre aceste două categorii de

relații. Discuțiile la acest subiect au avansat atât de mult, încât astăzi experții delegați să propună modificări de îmbunătățire a legislației pe segmentul investigațiilor speciale vorbesc despre două tipuri de investigații speciale, primul tip desfășurându-se după regulile procesului penal și celălalt după regulile tradiționale (neprocesuale) [6].

Prin urmare, s-a propus ca primul tip de activitate specială de investigații efectuată în cadrul procesului penal să fie reglementat exclusiv de prevederile Codului de procedură penală, iar cel de-al doilea tip să fie reglementat de Legea nr.59/2012.

Totodată, constatăm faptul că pe interior, adică în limitele reglementării procesuale penale, grupul relațiilor investigative speciale nu se identifică cu grupul de relații reglementate tradițional de Codul de procedură penală. Deși, sub aspect sistemic, măsurile speciale de investigații incluse în Cod, ca generatoare de relații, au fost alăturate la procedeele probatorii, totuși acestea formează un grup separat (Secțiunea a V-a din Capitolul 3 al Părții Generale a Codului de procedură penală intitulat „Activitatea specială de investigații”) și după natura lor nu se identifică cu acțiunile de urmărire penală tradiționale [12]. Pe de altă parte, acest grup de relații sociale, reglementat de Codul de procedură penală, este diferit și față de grupul relațiilor reglementate de Legea nr.59/2012.

Deci, în urma fuziunii a unei părți a investigațiilor speciale cu procesul penal a apărut un nou grup de relații sociale, distincte față de cele cunoscute anterior, care deși sunt reglementate de Codul de procedură penală, totuși decurg diferit atât față de celelalte relații reglementate de Cod, cât și față de cele reglementate de Legea nr.59/2012. Acest nou grup de relații sociale constituie produsul îmbinării dintre cele două materii – activitatea specială de investigații și procesul penal – și cu siguranță se poate spune că acestea formează obiectul unei noi direcții de cercetare de perspectivă.

Dificultatea delimitării clare dintre grupurile de relații discutate și stabilirea cu certi-

tudine a cadrului normativ ce le-ar reglementa se pare că a servit drept motiv de bază pentru care legiuitorul s-a abținut ca în actuala Lege nr.59/2012 să indice (să păstreze) prevederile legii anterioare în care se menționa expres cadrul normativ al investigațiilor operative/speciale. Conform prevederilor art.4 al Legii nr.45/1994, baza juridică a activității operative de investigații era formată din „Constituție, prezenta lege și alte acte normative adoptate în conformitate cu acestea”. Observăm că în această listă legiuitorul nu inclusese Codul de procedură penală. La acel moment se făcea distincție clară între grupurile de relații ce aparțineau celor două sfere de activitate, inclusiv prin reglementarea lor în acte juridice diferite. Cu toate acestea, în doctrina națională de până la reformă, Codul de procedură penală era menționat ca făcând parte din conținutul bazei juridice a activității operative de investigații [13, p.182; 14].

Argumentele în acest sens se bazează pe faptul că Legea procesuală penală prevedea, și mai prevede și astăzi, atribuțiile organului de urmărire penală privind efectuarea măsurilor operative de investigații (art.55 CPP), atribuțiile procurorului (art.52, 298 CPP) și judecătorului de instrucție (art.300, 303, 306 CPP) în domeniul activității operative de investigații, procedura utilizării datelor care au fost obținute prin activitate operativă de investigații în calitate de probe în procesul penal (art.93 alin. (4) CPP), precum și alte implicații ale forțelor, mijloacelor și metodelor investigativ-operative în procesul penal [13, p.182].

În condițiile integrării unui număr impunător de măsuri speciale de investigații în Codul de procedură penală, legiuitorului se pare că i-a fost mai complicat să se pronunțe referitor la cadrul normativ al activității speciale de investigații, dat fiind faptul că rămânea nelămurită problema apartenenței sau neapartenenței noilor relații (generate de măsurile speciale de investigații incluse în Codul de procedură penală) la sfera activității speciale de investigații, reglementată de actuala Lege nr.59/2012. În

urma deliberărilor, s-a acceptat ca cele două grupuri de relații să fie reglementate distinct în cadrul și în afara procesului penal, ceea ce prin consecință a condus la ideea existenței a două tipuri de activitate specială de investigații, fiind chiar definite în mod diferit.

Astfel, conform Codului de procedură penală, prin activitate specială de investigații în sensul procesului penal se înțelege „totalitatea de acțiuni de urmărire penală cu caracter public și/sau secret efectuate de către ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale numai în condițiile și în modul prevăzut de prezentul cod” (art.132² CPP), iar în sensul Legii nr.59/2012 prin activitate specială de investigații se înțelege o „procedură cu caracter secret și/sau public, efectuată de autoritățile competente, cu sau fără utilizarea echipamentelor tehnice speciale, în scopul culegerii de informații necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor” (art.1).

În acest context este de remarcat faptul că nu doar la nivel conceptual cele două tipuri de activitate specială de investigații au fost definite diferit, ci și alte aspecte au fost statuate separat, pe de o parte în Legea nr.59/2012 și, pe de altă parte, în Codul de procedură penală. Analiza comparativă ne permite să constatăm că, de fapt, multe elemente se dublează în cele două acte normative, fiind vorba de lista măsurilor speciale de investigații, temeiurile, condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații, perfectarea rezultatelor, etc.

Ulterior, așa cum am arătat mai sus, discuțiile au avansat pe direcția celor două tipuri de activitate specială de investigații: una procesuală penală și alta neprocesuală.

Reieșind din prevederile art.132² CPP, și anume din expresia „... numai în condițiile și în modul prevăzut de prezentul cod” reiese că baza juridică de reglementare a activității speciale de investigații, efectuată în procesul penal, este compusă doar din prevederile Codului de procedură

penală. Cât privește baza juridică de reglementare a activității speciale de investigații efectuate în afara procesului penal, putem constata că aceasta are caracter mai larg, principalul act normativ fiind Legea nr.59/2012, dar pe lângă această lege pot fi identificate și alte acte normative.

Deși s-ar părea că în felul acesta problema reglementării juridice a activității speciale de investigații a fost rezolvată, în fapt situația este un pic alta, rămânând nelămurite mai multe întrebări care cu siguranță împiedică înțelegerea și aplicarea unitară a normelor de drept și, prin consecință, influențează negativ asupra respectării drepturilor și libertăților persoanelor implicate într-un fel sau altul la realizarea activității speciale de investigații. De exemplu, cum ar trebui înțelese principiile activității speciale de investigații indicare în art.3 al Legii nr.59/2012, ca fiind valabile pentru ambele tipuri de activitate specială de investigații sau poate doar pentru cel care se efectuează în afara procesului penal? Dacă admitem prima ipoteză, atunci cum rămâne cu faptul că activitatea specială de investigații efectuată în cadrul procesului penal este reglementată în mod exclusiv de Codul de procedură penală? Și cum vom putea explica necesitatea includerii măsurilor speciale de investigații în Codul de procedură penală, în timp ce Legea nr.59/2012 ar face parte din cadrul normativ al măsurilor efectuate în cadrul procesului penal?

În cazul celei de-a doua ipoteze, rămâne nelămurită problema principiilor activității speciale de investigații, efectuată în cadrul procesului penal. Incertă rămâne și problema statutului ofițerului de investigații în cadrul procesului penal, precum și al altor persoane atrase spre colaborare și care participă la realizarea măsurilor speciale de investigații [15]. Șirul întrebărilor poate să continue mai departe; la unele din ele am atras atenția cu alte ocazii. De o certă importanță pentru actuala cercetare este înțelegerea contextului și a limitelor de reglementare a activității speciale de investigații din perspectiva Legii nr.59/2012 și a Codului de procedură penală.

Analiza conținutului acestor două acte normative ne permite să observăm că întreaga atenție este acordată reglementării juridice a măsurilor speciale de investigații. În Legea nr.59/2012 acestei instituții îi este rezervat un capitol separat, compus din două secțiuni care includ 18 articole din cele 42 disponibile în lege, ocupând astfel aproape jumătate din volumul total al acesteia. Acest capitol conține lista măsurilor speciale de investigații, temeiurile și condițiile de efectuare a acestora, procedura de examinare judiciară a materialelor privind restrângerea drepturilor constituționale ale persoanei, utilizarea rezultatelor obținute și definirea măsurilor care se efectuează în afara procesului penal. În plus, o mare parte din normele cuprinse în alte secțiuni ale legii reglementează, printre altele, aspecte legate direct de efectuarea măsurilor speciale de investigații. Printre acestea se numără normele care consacră principiile activității speciale de investigații, mecanismul de asigurare a drepturilor constituționale ale persoanei, drepturile și obligațiile subiecților activității speciale de investigații, controlul activității speciale de investigații și altele.

Cât privește Secțiunea a V-a din Capitolul 3 al Părții Generale a Codului de procedură penală, intitulată „Activitatea specială de investigații”, practic în totalitate aceasta este consacrată doar măsurilor speciale de investigații, fiind compusă din 26 de articole, dintre care doar unul singur se referă la definirea în general a activității speciale de investigații, celelalte fiind dedicate listei măsurilor speciale de investigații, definirii lor, temeiurilor și condițiilor de efectuare a acestora, procedurii necesare de urmat la realizarea respectivelor măsuri.

Este de menționat că în pofida faptului că legiuitorul a acordat o atenție deosebită măsurilor speciale de investigații, în lege (atât în Legea nr.59/2012, cât și în Codul de procedură penală) lipsește definirea acestui concept. Desigur că actuala reglementare juridică a acestui domeniu de activitate comparativ cu regle-

mentarea precedentă a avansat pe segmentul definirii fiecărei măsuri speciale de investigații, dar o definiție generală care ar explica înțelesul propriu-zis al conceptului de măsură specială de investigații lipsește. În acest context, în literatura de specialitate subiectul în cauză este discutat foarte intens, dar unanimitate de opinii așa și nu a fost atinsă. Majoritatea cercetătorilor sunt de părere că în lege ar trebui totuși să fie reflectat și conceptul de măsură specială de investigații, fapt care ar permite înțelegerea mai bună a esenței acestei măsuri și delimitarea ei de alte acțiuni asemănătoare.

Analizând problema reglementării juridice a investigațiilor speciale, merită observat și caracterul exhaustiv al listei măsurilor speciale de investigații, menționat în alin.(2) al art.18 al Legii nr.59/2012. Conform prevederilor legale, lista măsurilor speciale de investigații indicată în alin. (1) al art.18 este exhaustivă și poate fi modificată sau completată doar prin lege. În doctrină s-au pronunțat diferite opinii cu privire la acest subiect. Potrivit susținătorilor unei viziuni, caracterul exhaustiv al listei măsurilor speciale de investigații pune în dificultate inițiativa ofițerilor de investigații și abordarea lor creativă în rezolvarea problemelor de combatere a celor mai periculoase tipuri de infracțiuni, împiedică dezvoltarea tacticii activității speciale de investigații, precum și introducerea noilor forme și metode de investigații speciale, neprevăzute de lege, dar care sunt bazate pe realizările științei și ale progresului tehnologic [16, P.11-12]. Alți cercetători consideră că pentru respectarea drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei în lege ar trebui menționat faptul că ofițerii de investigații au dreptul să efectueze și alte acțiuni ce corespund principiilor activității speciale de investigații, îndreptate spre realizarea sarcinilor acestei activități și care nu restrâng drepturile și libertățile constituționale ale persoanei și nu dăunează mediului [17, p.154].

Există și viziunea conform căreia problema exhaustivității listei măsurilor speciale de investigații poate fi rezolvată dacă în lege

se va face mențiunea cu privire la admiterea altor acțiuni, pe lângă măsurile speciale de investigații, care vizează rezolvarea sarcinilor activității speciale de investigații și care respectă principiile acestei activități, și nu prejudiciază cetățenii [18, p.85]. Potrivit susținătorilor altei viziuni, legiuitorul ar trebui să consolideze lista doar cu cele mai complexe și mai serioase măsuri speciale de investigații, care restrâng drepturile și libertățile constituționale ale persoanei, prevăzând o regulă care să permită includerea altor măsuri speciale de investigații nespecificate în respectiva listă [19, p.119]. Contrar opiniilor de mai sus există viziunea conform căreia ofițerilor de investigații nu ar trebui să li se permită efectuarea altor măsuri speciale de investigații decât cele indicate expres în lege, iar dacă totuși aceștia le efectuează, atunci rezultatele obținute nu ar trebui folosite în procesul probator, fiindcă nu este clară legalitatea măsurilor prin care au fost obținute [20, p.191; 21, p.23].

În contextul opiniilor relatate merită observat și faptul că nici Legea Ucrainei [22] „Cu privire la activitatea operativă de investigații” și nici legea respectivă a Kazahstanului [23] nu menționează caracterul exhaustiv al listei măsurilor speciale de investigații. Nici Legea României [24] cu privire la securitatea națională, în care sunt enumerate măsurile speciale de investigații/activități specifice culegerii de informații (art.14), nu face referință la caracterul exhaustiv al listei respectivelor acțiuni.

Se pare că problema este mai complicată decât pare la prima vedere, dat fiind faptul că nici legiuitorul moldovean nu este consecvent în abordarea acesteia. Pe de o parte, în Codul de procedură penală nu menționează caracterul exhaustiv al listei măsurilor speciale de investigații, iar pe de altă parte, Legea nr.59/2012 indică un astfel de caracter. În fapt, acest caracter exhaustiv a fost preluat din legea anterioară (alin.(3) al art.6 Legea nr.45/1994); în legătură cu aceste prevederi există și practică judiciară care demonstrează, în viziunea noastră, ineficiența și chiar efectul dăunător al acestui caracter.

Pentru a documenta un caz de omor la comandă [25], ofițerii de investigații (pe atunci ofițeri operativi) au autorizat la judecătorul de instrucție efectuarea măsurii operative „Interceptarea convorbirilor telefonice și a altor convorbiri” prevăzută de art.6 alin.(2) lit.c) din Legea nr.45/1994. Confruntându-se probabil de mai multe ori cu una și aceeași problemă, s-a recurs la includerea în încheierea de autorizare a judecătorului de instrucție a cuvântului „înregistrare” pe lângă cuvântul „interceptare”, ceea ce i-a folosit apărării să răstoarne învinuirea în ultima instanță la Curtea Supremă de Justiție, făcând referință anume la caracterul exhaustiv al măsurilor speciale de investigații. În viziunea apărării, măsura în cauză presupunea doar interceptarea convorbirilor, fără a le oferi ofițerilor operativi dreptul să și le înregistreze, deși în alin.(4) al art.6 Legea nr.45/1994 se menționa clar că „În procesul efectuării măsurilor operative de investigații se face uz de sisteme informaționale, de mijloace tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informației, de aparate de înregistrare video, audio, de filmat, de fotografiat și de alte mijloace tehnice moderne”, mențiune care de fapt a fost păstrată și în actuala Lege nr.59/2012 (art.18 alin.(5)), respectiv în Codul de procedură penală (art.132² alin.(2), și asta în pofida faptului că măsura de interceptare în actuala redacție presupune și înregistrarea („interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor” – art.132² alin.(1) lit.c) CPP).

Amintim faptul că legea anterioară, spre deosebire de cea actuală, nu definea măsurile operative de investigații, ceea ce într-un fel oferea ofițerilor operativi un anumit câmp de manevră și creativitate la efectuarea măsurilor în vederea realizării sarcinilor puse în fața lor. Legiuitorul nu indicase în denumirea fiecărei măsuri și cuvântul „înregistrare”, nici nu era nevoie în condițiile în care menționase printr-o dispoziție generală că la efectuarea măsurilor operative de investigații se pot aplica mijloace tehnice de înregistrare audio, video, foto și chiar de filmat. Din punctul nostru de vedere

lucrurile erau atât de evidente încât chiar și pentru un neinițiat în domeniul dreptului era clar ce anume presupunea acțiunea de interceptare a unor convorbiri și că împreună cu acestea, conform legii, puteau fi efectuate și înregistrări.

Considerăm că problema în cazul dat nu era în neclaritatea legii, ci în aplicarea ei într-un spirit neloial valorilor constituționale. Este adevărat că pe alocuri poate și ofițerii de investigații au manifestat prea multă inițiativă, dar, pe de altă parte, și apărarea a cam exagerat cu interpretarea legii. Desigur că legea ar trebui să fie în primul rând clară, dar și laconică în același timp. Legea nu ar trebui asociată cu un dicționar. O lege încărcată cu prea mult text creează nu doar dificultatea de a o cunoaște și înțelege, ci și de a o aplica în practică, fiindcă permanent există riscul să nu fie respectată întocmai după cum este scris. Mai mult text de lege nu înseamnă neapărat o lege mai bună, ci dimpotrivă: este reflecția divergențelor și neînțelegerilor părților la raporturile pe care respectiva lege încearcă să le reglementeze. Legea, în viziunea noastră, necesită privită prin prisma unui contract, iar executarea acestuia depinde foarte mult de loialitatea părților. Conține foarte mult atât cultura juridică, cât și cea morală a participanților la raporturile reglementate de lege. Cu cât aceste calități vor fi mai slabe, cu atât legea va deveni mai bogată din punct de vedere textual, și invers, cu cât legea devine mai detaliată înțelegem că, tot cu atât, pe segmentul ei de reglementare, avansează și divergențele între părți. Vorba marelui poet Mihai Eminescu: „Moravurile fără legi pot totul, legea fără moravuri aproape nimic”.

În încheierea acestei idei, este de remarcant faptul că Legea României, la care am făcut referință mai devreme, păstrează mai bine de trei decenii doar lista cu denumirile măsurilor speciale de investigații, fără să descopere și conținutul acestora, așa cum era de fapt în Legea noastră anterioară, cu nr.45/1994, și se pare că nu au apărut probleme sub acest aspect. Să fie oare un indicator de performanță

faptul că actuala lege moldovenească descoperă conținutul măsurilor speciale de investigații sau este mai degrabă o dovadă a faptului că divergențele pe segmentul ei de reglementare au sporit?

Revenind la caracterul exhaustiv al listei măsurilor speciale de investigații, în viziunea noastră, nu este neapărat necesar ca în textul legii să fie menționat acest fapt. Acest caracter este prezumat din conținutul principiului legalității ce stă la baza întregului text al Legii nr.59/2012 (art.3). Dacă în Codul de procedură penală nu este fixat expres un astfel de caracter și totul este în ordine, atunci nu este clar de ce ar fi nevoie de o astfel de mențiune în Legea nr.59/2012. S-ar putea oare spune că nivelul de cultură juridică și moralitate al ofițerilor de investigații care efectuează măsurile speciale de investigații în cadrul procesului penal este mai ridicat comparativ cu al celor care efectuează măsuri de investigații în afara procesului penal, considerent din care în Codul de procedură penală nu ar fi nevoie de menționat o dată în plus despre exhaustivitatea listei măsurilor speciale de investigații? Cu siguranță că nu. Conform prevederilor legale (art.132² alin.(3) CPP), măsurile speciale de investigații se efectuează atât în cadrul, cât și în afara procesului penal de către aceiași ofițeri de investigații ai subdiviziunilor specializate ale autorităților indicate în art.6 din Legea nr.59/2012.

Interesante în acest context par discuțiile doctrinare referitoare la oportunitatea completării listei măsurilor speciale de investigații cu alte măsuri noi, unii cercetători considerând rațională completarea listei cu așa măsuri ca filajul (urmărirea operativă), utilizarea capacităților psihofiziologice extraordinare ale unei persoane, alcătuirea portretului psihologic operativ și negocierea operativă [26, p.14-15], alții propun să fie incluse și așa măsuri ca recrutarea informatorilor, reținerea persoanei suspectate de săvârșirea unei infracțiuni, organizarea ambuscadei [27, p.28], controlul auditiv [28, p.11].

În legătură cu propunerile înaintate me-

rită menționat faptul că reforma juridică din 2012 a produs și anumite schimbări în nomenclatorul măsurilor speciale de investigații, astfel că unele măsuri ca „ținerea convorbirilor cu aplicarea detectorului comportamentului simulat”; „marcarea cu substanțe chimice și alte substanțe speciale” nu s-au mai regăsit în actuala listă a măsurilor indicate în art.18 din Legea nr.59/2012, cel mai probabil din considerentul că astfel de acțiuni operativ-tactice nu ar întruni trăsăturile distinctive ale unei măsuri speciale de investigații, fiindcă, în esență, nu ar fi orientate spre culegerea și fixarea informațiilor ce prezintă interes operativ. Cu ajutorul testării poligraf, conform opiniei dominante în literatura de specialitate, nu se obțin date de fapt, ci se constată comportamentul simulat al persoanei la întrebările relevante. Actualmente acest procedeu tactic este aplicat în cadrul măsurii speciale de investigații chestionarea. Când privește procedeu de marcarea cu substanțe speciale chimice este de menționat că, în fapt, acesta nu schimbă cu nimic fondul informativ existent, ci doar ajută la identificarea mai rapidă a unui obiect dintr-un grup de obiecte omogene.

Argumente similare pot fi aduse și în privința organizării ambuscadei, procedeu tactic care de asemenea nu însușește elemente cognitive proprii menite să identifice și să stabilească informații (date de fapt) semnificative din punct de vedere al investigațiilor speciale, aceasta exprimând, în principiu, esența fiecărei măsuri speciale de investigații. Ambuscada vizează de fapt reținerea prin surprindere a unui infractor sau presupus infractor, ori a unei persoane ce prezintă interes operativ. Din aceleași considerente nici reținerea unei persoane suspecte nu poate însuși calitatea de măsură specială de investigații independentă.

Când privește *controlul auditiv* ca măsură specială de investigații este de menționat că în prezent acest procedeu de culegere a informațiilor este cuprins de așa măsură ca „documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmă-

rirea prin sistem de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice” (art.18 alin.(1) lit.g) din Legea nr.59/2012). Controlul auditiv este de fapt o formă a urmăririi electronice, iar aceasta la rândul său, pe lângă urmărirea fizică, formează conținutul activităților de urmărire (supraveghere), în reglementarea națională acestea fiind divizate.

Controlul auditiv, ca măsură specială de investigații independentă, este recunoscut în Legea Republicii Belarus „Cu privire la activitatea operativă de investigații” [29], presupunând obținerea și fixarea semnalelor acustice cu ajutorul mijloacelor tehnice în vederea obținerii informațiilor necesare îndeplinirii sarcinilor activității operative de investigații (art. 30).

Referitor la negocierea operativă este de menționat că ar putea în principiu să fie recunoscută ca procedeu de culegere a informațiilor. Materialele obținute în urma negocierilor cu infractorii ar putea fi folosite în procesul probator pe cauzele penale, oferind posibilitatea efectuării cercetărilor complexe de identificare acustică. Negocierile operative au o importanță deosebită pentru identificarea persoanei cu care s-au purtat negocieri prin telefon, radio sau verbal în timpul operațiunilor de eliberare a ostajilor.

Analiza practicii judiciare prin prisma propunerilor de îmbunătățire a cadrului legal în domeniul investigațiilor speciale, inclusiv prin revizuirea listei măsurilor speciale de investigații ce s-au materializat într-un Proiect de Lege [6], ne permite să înțelegem că doleanța practicienilor este să excludă din lista măsurilor speciale de investigații indicată în Codul de procedură penală pe cele care fie nu se aplică, fie se aplică foarte rar, fiind vorba de „Monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice” și „Supravegherea transfrontalieră”. Totodată, se propune ca aceeași listă să fie completată cu două măsuri noi: „Accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice” și „Culegerea de informații”. Totodată se propune unificarea unor măsuri („Suprave-

gherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea” și „Documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice”) sub denumirea unei singure măsuri „Supravegherea tehnică”. Măsura în cauză este propusă și pentru lista măsurilor indicate în Legea nr.59/2012, fiind, totodată, păstrată tendința de unificare a măsurilor speciale de investigații. Astfel, se propune ca măsurile „Chestionarea”, „Culegerea informațiilor despre persoane și fapte” și „Identificarea persoanei” să fie unificate sub denumirea unei singure măsuri – „Culegerea de informații”.

În principiu, suntem de acord că atât lista măsurilor speciale de investigații prevăzută Legea nr.59/2012, cât și cea indicată în Codul de procedură penală necesită să fie îmbunătățite, căci permanent s-ar găsi loc și de mai bine, dar este și cazul ca acest proces, în opinia noastră, să fie abordat cu atenție și foarte echilibrat. Fiecare propunere nouă de introducere, eliminare, comasare sau modificare a măsurilor speciale de investigații necesită, înainte de a fi înaintată legiuitorului, analizată și argumentată științific, discutată în cadrul forurilor științifice dedicate investigațiilor speciale care din păcate nu se prea organizează în țara noastră, dar chiar și dacă au loc, din motive greu de înțeles se atestă încă un număr modest de doritori de a discuta public problemele actuale ale activității speciale de investigații.

Pe lângă aceste două legi de bază, Legea nr.59/2012 și Codul de procedură penală, ce reglementează nemijlocit investigațiile speciale, există și un șir de alte acte normative care, într-un fel sau altul, influențează relațiile ce se formează în legătură cu realizarea acestui gen de activitate.

Se știe că Legea supremă este actul normativ de bază în temeiul căreia și în conformitate cu aceasta sunt adoptate restul legilor într-un sistem juridic al unui stat de drept, inclusiv, în cazul nostru, Legea nr.59/2012 și Codul de procedură penală. Valoarea Constituției Republicii

Moldova sub aspectul reglementării normative a activității speciale de investigații, chiar dacă în textul acesteia nu este folosit expres termenul activitate specială de investigații, constă în faptul că ne arată lista drepturilor și libertăților persoanei garantate de către stat și care necesită să fie protejate, inclusiv prin efectuarea activității speciale de investigații. De fapt menirea de bază a activității speciale de investigații, sau altfel spus scopul principal al acestui gen de activitate (art.1 al Legii nr.59/2012), constă anume în apărarea drepturilor și libertăților persoanei, prevederi stipulate în Capitolul 2 al Constituției.

De asemenea, în Constituție găsim divizarea respectivelor drepturi în absolute și relative, adică drepturi care nu pot fi restrânse și drepturi care în anumite circumstanțe ar putea să fie restrânse, iar activitatea specială de investigații, prin menirea și natura sa, poate fi apreciată ca o astfel de circumstanță. Desigur că nu poate fi vorba despre restrângerea nelimitată a drepturilor relative în cadrul activității speciale de investigații. Există anumite condiții stabilite în primul rând de Constituție și concretizate mai departe atât în Legea nr.59/2012, cât și în Codul de procedură penală. În acest context, Legea supremă statuează în art.54 că „exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției”. În Constituție se mai spune că restrângerea respectivelor drepturi și libertăți poate avea loc doar dacă este proporțională cu situația care a determinat-o (alin.(4) al art.54).

Conform prevederilor alin.(3) al art.54 din Constituția Republicii Moldova nu pot fi supuse restrângerii: Accesul liber la justiție

(art.20), Prezumția nevinovăției (art.21), Ne-retroactivitatea legii (art.22), Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle (art.23) și Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică (art.24). Restul drepturilor și libertăților persoanei ar putea fi restrânse, inclusiv în cadrul activității speciale de investigații, dacă acest fapt va fi prevăzut de lege, cele mai vizate drepturi în acest sens fiind: inviolabilitatea vieții private (art.28); inviolabilitatea domiciliară (art.29); inviolabilitatea secretului corespondenței (art.30)

Este de menționat că mai presus de Constituție, ca act normativ care reglementează activitatea specială de investigații, sunt actele internaționale care de fapt formează nivelul juridic internațional de reglementare a investigațiilor speciale, format din principiile și normele generale recunoscute ale dreptului internațional și ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, care, conform prevederilor art.4 din Constituția RM sunt prioritare față de reglementările naționale. Relațiile cu Interpolul și Europolul sunt construite pe bază legală internațională. Cadrul juridic internațional al investigațiilor speciale este atât de extins și diversificat, diferit de dreptul penal internațional (deși indisolubil legat de acesta), încât se poate vorbi despre formarea unei noi ramuri de drept internațional – dreptul internațional al investigațiilor speciale.

Printre cele mai relevante acte internaționale sunt: Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10.12.1948; Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04.11.1950; Convenția ONU cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966; Convenția privind statutul refugiaților din 28.07.1951; Convenția Europeană de extrădare din 13.12.1957; Convenția Europeană despre asistența juridică în materie penală din 20.04.1959; Convenția Europeană pentru reprimarea terorismului din 27.01.1977; Convenția penală privind corupția din 27.01.1999; Convenția ONU privind suprimearea finanțării terorismului din 09.12.1999;

Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate din 15.11.2000; Convenția Consiliului Europei cu privire la criminalitatea informatică, adoptată la Budapesta pe 23.11.2001; Convenția ONU împotriva corupției din 31.10.2003; Recomandarea CM / Rec (2017)6 a Comitetului de Miniștrilor privind „tehnici speciale de investigare” în legătură cu infracțiunile grave, inclusiv acte de terorism, etc.

Revenind la nivelul legal de reglementare a investigațiilor speciale este important să menționăm Codul penal, care constituie garantul drepturilor și libertăților persoanei consacrate în Constituția Republicii Moldova și în actele internaționale prin stabilirea pedepselor penale pentru încălcarea lor. Importanța Legii penale pentru reglementarea investigațiilor speciale constă și în faptul că definește infracțiunea și pune în evidență elementele ei structurale. Or, unul din scopurile de bază ale activității speciale de investigații este anume apărarea valorilor constituționale împotriva infracțiunilor prin relevarea, prevenirea, curmarea, descoperirea și cercetarea acestora (art.1 și 2 din Legea nr.59/2012). Existența informațiilor cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni servește drept temei pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații (art.19 din Legea nr.59/2012).

În Codul penal se conțin o serie de instituții și norme juridice care sunt importante pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații. Astfel, în art.16 din Codul penal sunt specificate noțiunile de infracțiune gravă, deosebit de gravă și excepțional de gravă, de a căror prezență, inclusiv la etapa de pregătire și săvârșire, va depinde dispunerea și efectuarea măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal ca o condiție impusă de prevederile art.132¹ din Codul de procedură penală. În art.26 și 27 din Legea penală sunt apreciate noțiunile de pregătire și tentativă de infracțiune, al căror conținut are o mare importanță pentru investigațiile speciale, mai ales pentru realizarea principalelor sarcini ale

activității speciale de investigații – relevarea, prevenirea și curmarea infracțiunilor.

Interzicerea prin normele de drept penal a unui șir de fapte (inviolabilității vieții personale (art.177); inviolabilității secretului corespondenței (art.178); inviolabilității domiciliului (art.179); inviolabilității secretului comercial sau bancar (art.245¹⁰); regulilor de acces la informația computerizată (art.259); regulilor de acces la rețelele și serviciile de telecomunicații (art.261¹¹); regulilor de producere, comercializare sau procurare în scop de comercializare a mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informației (art.301¹) etc.) este una dintre garanțiile statului de drept și a drepturilor și libertăților persoanei atât la efectuarea măsurilor speciale de investigații, cât și la realizarea investigațiilor speciale, în general.

Pe lângă Codul penal, la baza juridică a investigațiilor speciale se atribuie un număr semnificativ de alte acte legislative, care, în funcție de rolul și natura relațiilor reglementate, pot fi împărțite în trei grupuri independente:

1) Legi instituționale ce se referă la competența generală a autorităților activității speciale de investigații, la acesta atribuindu-se: Legea nr.320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului; Legea nr.283 din 28.12.2011 cu privire la Poliția de Frontieră; Legea nr.1104 din 06.06.2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție; Legea nr.753 din 23.12.1999 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova; Legea nr.170 din 19.07.2007 privind statutul ofițerului de informații și securitate; Legea Nr.134 din 13.06.2008 cu privire la Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Legea Nr.302 din 21.12.2017 cu privire la Serviciul Vamal; Legea Nr.300 din 21.12.2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare; etc.

2) Legi speciale pe linii de activitate ale activității speciale de investigații: Legea nr. 50 din 22.03.2012 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate; Legea nr. 308 din 22.12.2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului;

Legea nr. 20 din 03.02.2009 privind prevenirea și combaterea criminalității informatice; Legea nr.120 din 21.09.2017 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului; Legea nr.241 din 20-10-2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane; Legea nr.105 din 16.05.2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți în procesul penal.

3) Legi transversale activității speciale de investigații: Legea nr.112 din 22.05.2008 pentru aprobarea Concepției securității naționale a RM; Legea nr.618 din 31.10.1995 cu privire la securitatea statului; Legea nr.245 din 27.11.2008 cu privire la secretul de stat; Legea nr.133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal; Legea nr. 982-XIV din 11.05.2000 privind accesul la informație; Legea nr. 241-XVI din 15.11.2007 privind telecomunicațiile; Legea nr.325 din 23.12.2013 privind evaluarea integrității instituționale; Legea nr.269 din 12.12.2008 privind aplicarea testării la detectorul comportamentului simulat (poligraf); Legea nr.235 din 17.11.2017 cu privire la înregistrarea genetică judiciară.

Cadrul normativ al investigațiilor speciale nu ar fi complet fără să facem referință și la actele normative subordonate legii, menirea cărora este să detalieze în limite legale anumite aspecte legate de activitățile subiecților individuali ai activității speciale de investigații. Aceste acte stau la baza delimitării împuternicirilor serviciilor speciale de investigații, determină sarcinile funcționale, concretizează drepturile și obligațiile acestora. Din această categorie de acte fac parte: Regulamentul cu privire la importul, exportul, proiectarea, producerea și comercializarea mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informației; Clasificatorul mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informației, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.100 din 09.02.2009; Regulamentul privind modul de organizare și efectuare a măsurilor speciale de investigații în rețelele de comunicații electronice, aprobat prin Ordinul MAI nr. 405 din 15.09.2020, etc.

Concluzionând cele relatate în această lucrare, vom pune în evidență cele mai esențiale aspecte necesare a fi considerate la abordarea normativității juridice a investigațiilor speciale.

Importanța subiectului analizat derivă din rigorile statului de drept, care impun ca orice restrângere a drepturilor persoanei să fie în mod obligatoriu prevăzută în lege. Or, investigațiile speciale prin natura și esența lor interferează, mai mult sau mai puțin, cu restrângerea unor drepturi și libertăți ale persoanei. Normativitatea juridică a investigațiilor speciale, după cum sugerează și titlul acestei lucrări, este garantul respectării drepturilor și libertăților persoanei în procesul de realizare a sarcinilor puse în fața practicienilor împuterniciți să acționeze într-un mod netraditional în ceea ce ține de combaterea criminalității și de apărarea securității statului și cetățeanului, a drepturilor și libertăților acestuia ca valori constituționale.

Menirea normativității juridice a investigațiilor speciale constă în reglementarea juridică a relațiilor sociale ce apar în cadrul transpunerii în practică a acestui gen de activitate. În urma reformelor juridice la care au fost supuse investigațiile speciale și a fuziunii unei părți a acestora cu procesul penal s-au format două tipuri de relații investigativ-speciale, unele realizându-se pe durata sau în cadrul procesului penal, altele în afara acestuia. Ca urmare, normativitatea juridică a

investigațiilor speciale s-a impus să fie divizată în două părți. Respectiv, investigațiile speciale efectuate în limitele procesului penal sunt reglementate exclusiv de Codul de procedură penală, Constituție și actele internaționale relevante, iar investigațiile speciale efectuate în afara procesului penal sunt reglementate de Legea nr.59/2012 cu privire la activitatea specială de investigații, Constituție și actele internaționale relevante, precum și de alte acte normative la care s-a făcut referință în lucrare.

Atât în Legea nr.59/2012, cât și în Codul de procedură penală accentul reglementării juridice este pus pe măsurile speciale de investigații ca instrumente de culegere a informațiilor necesare pentru realizarea sarcinilor activității speciale de investigații. Reducerea din potențialul realizării măsurilor speciale de investigații este direct proporțională cu reducerea capacității practicianului de a-și îndeplini sarcinile de serviciu. Astfel, reglementarea juridică a măsurilor speciale de investigații se impune să fie, pe de o parte, clară, laconică și cu garanții suficiente de respectare a drepturilor și libertăților persoanei, iar, pe de altă parte, să ofere practicianului suficientă libertate de acțiune și creativitate pentru îndeplinirea misiunilor înaintate. Căci, fără doar și poate, activitatea specială de investigații constituie o formă creativă de combatere a criminalității și de asigurare a securității statului și cetățeanului.

BIBLIOGRAFIE BIBLIOGRAPHY

1. Sida A., Berlingher D. *Teoria generală a dreptului*. Ed. a 3-a, rev. - Arad: „Vasile Goldiș” University Press, 2006. 232p. ISBN 973-664-065-5.
2. Белякович Е.В. *Понятие и пределы правового регулирования* // Сибирский юридический вестник. 2006. №4.
3. Мальцагов И.Д. *Некоторые проблемы правового регулирования проведения оперативно-розыскных мероприятий по раскрытию преступлений* // Закон и право. 2019. №2.
4. Ходанов А.И., Мокров Г.В. *Некоторые вопросы правового регулирования оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел* // Закон и право. 2019. №3.
5. Чечётин А.Е. *Обеспечение прав личности при проведении оперативно-розыскных мероприятий: монография*. СПб.: Изд-во СПб ун-та МВД России, 2016. – 232 с.
6. Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații). [citat 11.10.2022]. Disponi-

- bil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu_438_mj.pdf.
7. Glavan, Boris. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări: Studiu monografic*. Chișinău: 2022 (Print-Caro). – 475 p.: ISBN 978-9975-135-63-4.
 8. Hotărârea Guvernului nr. 1025 din 14 septembrie 2004 cu privire la aprobarea Nomenclatorului specialităților științifice.
 9. Hotărârea Guvernului Nr. 199 din 13-03-2013 cu privire la aprobarea Nomenclatorului specialităților științifice.
 10. Шумилов, А.Ю. *Курс основ оперативно-розыскной деятельности: учебник для вузов*. 3-е изд., доп. И перераб. М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. – 391 с. (Библиотечка студента, курсанта и слушателя). ISBN 978-5-89784-140-0.
 11. Халиков А.Н. *Правовые основы оперативно-розыскной деятельности. Курс лекций*. М., 2007. – 304 с.
 12. Glavan B., *Relationship between special investigation measures and criminal prosecution actions in the legal regulation of the Republic of Moldova*. «Bulletin of the academy of law enforcement agencies» Scientific Journal № 3 (21) 2021. Committee for Communications, Informatization and Information of the Ministry on Investments and Development of the Republic of Kazakhstan. p.63-69.
 13. Didâc V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V. *Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigații*. Chișinău: Elan poligraf, 2009. 344 p. ISBN 978-9975-66-093-8.
 14. Moraru V. *Reglementarea juridică a activităților operative de investigații*. Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. 2004, nr.7, pag.255.
 15. Cușnir V., Glavan B. *Activitatea specială de investigații și actele de constatare: aspecte comune și delimitări*. Materialele conferinței științifico-practice naționale „Probleme actuale privind respectarea dreptului omului în procesul penal și activitatea specială de investigații” din 10 noiembrie 2022. Chișinău, p. 12-26.
 16. Аتماжитов В.М., Бобров В.Г. *Современное состояние и основные направления развития теории оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел: научный доклад / В.М. Аتماжитов, – М., 2001. – 24 с.*
 17. Парманасов А.Д. *Законодательное регулирование оперативно-розыскной деятельности в странах – участниках Евразийского экономического союза (по материалам органов внутренних дел): дис ... канд. юрид. наук / А.Д. Парманасов. – СПб., 2018. – 263 с.*
 18. Чечётин А.Е. *Актуальные проблемы теории оперативно-розыскных мероприятий: монография / А.Е. Чечётин. – М., 2006. – 180 с.*
 19. Железняк Н.С. *Содействие граждан оперативным подразделениям органов внутренних дел: Дис. ...д-ра юрид. наук. М., 2002. 180 с.*
 20. Омелин, В.Н. *О системе оперативно-розыскных мероприятий / В.Н. Омелин // Актуальные проблемы теории оперативно-розыскной деятельности: сборник научных трудов / под общ. ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского. – М., 2017. – С. 188-206.*
 21. Батаев, И.А. *Уголовно-процессуальный аспект использования результатов оперативно-розыскной деятельности: учебное пособие / И.А. Батаев. – Ижевск, 2004. – 124 с.*
 22. Закон Украины от 18.02.1992 № 2135-XII „Об оперативно-розыскной деятельности”.
 23. Закон Республики Казахстан от 15 сентября 1994 года № 154-XIII „Об оперативно-розыскной деятельности”.
 24. Legea nr.51 din 29.07.1991 privind securitatea națională a României.
 25. Dosarul 1re-1425/08 Curtea Supremă de Justiție.

26. Аتماжитов В.М., Бобров В.Г. *О законодательном регулировании оперативно-розыскной деятельности: научный доклад*. М., 2003. 24 с.
27. Железняк Н.С. *К вопросу о соотношении оперативно-розыскных мероприятий и оперативно-розыскной деятельности // Оперативно-розыскные мероприятия: актуальные вопросы теории и практики: Материалы научно-практического семинара*. М.: Академия управления МВД России, 2005. - С. 27-31.
28. Омелин В.Н. *О дополнении определенного законом перечня оперативно-розыскных мероприятий // Уголовно-исполнительная система: право, экономика, управление*. 2017. № 4. С. 11 - 13.
29. Закон Республики Беларусь от 15 июля 2015 г. № 307-З «Об оперативно-розыскной деятельности».

DESPRE AUTORI

Boris GLAVAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Secretar Științific al Senatului
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: gba74@rambler.ru,
e-mail: boris.glavan@mai.gov.md,
ORCID ID: 0000-0002-3838-4308*

Ghennadi CALCAVURA,

*doctorand,
asistent universitar
al Catedrei „Activitate specială
de investigații și anticorupție”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: ghenadie.calcavura@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5466-3588*